

Naujienu Antroji Dalis

NR. 885

CHICAGOS LIETUVIŲ LITERATŪROS DRAUGIJOS LEIDINYS

XXIII METAI

ALG. PETRAITIS

Literatūrinis provokatorius Erenburgas

Jo gyvenimas, kūryba ir atsiminimai

1.

“Mes nenorime kalbėti, nenorime ir rūstauti. Mes norime žudyti. Jei tu per visą dieną neužmušei nei vieno vokiečio, tai ta diena tau niekais nuėjo. O jeigu jau užmušei bent vieną vokiečių, tai užmušk dar ir antrą. Mums nėra nieko gražesnio už vokiečio lavoną. Neskaityk dienų, neskaityk kilometrų, skaičiuok tik vieną dalyką: tavo užmuštuosius vokiečius. Žudyk vokiečius! — prašo tave senoji motina. Žudyk vokiečius! — maldauja tave vaikas. Žudyk vokiečius! — šaukia gimtoji tėvynės žemė. Nepraleisk pro pirštus nė vieno vokiečio! Neleisk jam pasprukti! Žudyk!”

Tai tik trumpa ištraukėlė iš vieno praėjusio karo meto Maskvos “Pravdos” numerio. Tai žodžiai Iljos Erenburgo, kuris mirė praėjusios vasaros pabaigoj Maskvoj, įpusėjęs 77 metus. Lyg koks nuostabus cirko akrobatas, Erenburgas sugebėjo išlaviruoti ant vielos ir išlikti gyvas tose sovietinio gyvenimo džiunglėse ir pagaliau laimingai numirti nuosava mirtimi, kai daugelį kitų sovietinių rašytojų, buvusių gerų Erenburgo draugų, bolševikai kulkų pagalba pasiuntė į kitą pasaulį arba, trumpai ir bolševikiškai sakant, sulikvidavo. Daugelio jų likimą jis apverčia savo atsiminimuose. Nevisuomet ir Erenburgui taip jau sklandžiai sekėsi tose bolševikinėse džiunglėse, buvo laikotarpių, kai ir jis, atrodo, būdavo nebetekęs Kremliaus malonės ir atsidurdavo lyg ant bedugnės krašto, bet, žiūrėk, savo žaltišku gudrumu ir gana gabia plunksna jis vėl netrukus išlaviruoja į sovietinio gyvenimo viršūnelę.

Pati didžiausia rugiapiūtė Erenburgui prasidėjo, kai 1941 m. birželio 22 d. vokiškieji naciai užpuolė savo buvusius sąjungininkus rusiškuosius bolševikus. Taip liūdnai baigėsi ta, anot Stalino ir Molotovo, krauju sucementuota jų bičiulystė su naciais. Tik tas kraujas, žinoma, buvo lenkų, suomių ir pabaltiečių, kai, banditiškai slaptai susitarę, jie pasidalino Lenkiją ir Pabaltijo valstybes. Savo atsiminimuose Erenburgas pasakoja, kad niekuomet savo gyvenime jis taip daug ir taip kietai nedirbęs, kaip per pirmuosius dvejus karo metus. Dažną dieną jis parašydavęs po 4 ar 5 straipsnius, o kur dar dalyvavimas visokiuose posėdžiuose, mitinguose ir kongresuose bei konferencijose, kurių karo metu ten dar padaugėjo. Be to, jau karo pradžioj Stalinas pa-

reiškęs, kad esą labai svarbu rašyti ir užsienio, ypač anglų ir amerikiečių, spaudai. Tad ir šioj srityje teko Erenburgui padirbėti.

Pirmomis karo savaitėmis Erenburgas jau buvo “pritvirtintas” prie sovietiniams kariams skirto dienraščio “Raudonoji žvaigždė” ir rašytojo plunksną jis tuojau pavertė aršaus agitatoriaus, propagandisto plunksna ir tapo, tur būt, vienu didžiausių pasaulio istorijoje keršto, pagiežos, neapykantos ir raginimo žudyti be atodairos šaukliu. Panašiais žodžiais bei stiliumi, kaip šio straipsnio pradžioj cituojami, jis bolševikinėj spaudoj rėkė rėkė beveik visus ketverius karo metus. Galimas dalykas, kad taip jis rėkė gal daugiau kaip žydas, o ne bolševikas. Tiek baisių žodžių ir vaizdų toje Erenburgo karo meto “kūryboje”, kad bolševikai iki šiolei nediršta visos jos sutelkti vienon vieton ir išleisti paskirais leidiniais. Tai iš tikrųjų būtų baisios knygos! Jie išleido tik dalį Erenburgo straipsnių, gerokai juos išsijoję, jų tarpe, žinoma, nėra ir mūsų cituojamo straipsnio. Juk dabar kai kuomet bolševikai jau pabando ir meilės serenadas vokiečiams, nes žino, kad turėdami visą Vokietiją savo saujoj, jie būtų neabejotini visos Europos šeimininkai.

Daugiausia Erenburgui teko rašyti minėtajai “Raud. žvaigždei”, bet dažnokai jo traipsniai dar pasirodydavo ir “Pravdoj” bei kituose laikraščiuose. Norėdamas sukelti kuo didžiausių sovietinių karių neapykantą vokiečiams, Erenburgas, žinoma, nesivaržė su priemonėmis. Viena tokių priemonių buvo dažnai vaizduoti kaip vokiečiai elgiąsi su sovietų moterimis — kolchozininkėmis ir miestietėmis — jų užimtose srityse, kaip jas ten be atodairos jie prievartauja. Tas, žinoma, keldavo karių vyrų neapykantą ir keršto troškimą. Peržengė vėliau Rumunijos, Vengrijos, Austrijos bei Vokietijos sienas, sovietiniai kariai pasiryžo “atsilyginti tuo pačiu”. Net tokioj jau draugiškoj sovietams Jugoslavijoje, kaip vėliau Tito paskelbė, buvusios išprievartautos 172 jugoslavų moterys, o ką jau bekalbėti apie Vokietiją ir Austriją. Tuo būdu Erenburgas su savo besaike propaganda yra netiesioginiai atsakingas ir už tą pasibaisėtiną sovietinių karių elgesį su moterimis Vokietijoje ir kituose kraštuose. Tačiau tai

(Nukelta į 2 psl.)

Mikas Šileikis

Navy Pier prieplauka (akvarelė)

VĒLINĒS DZŪKIJOS KRAŠTE IR HALLOWEĒN AMERIKOJE

Rašo JULIJA LIAUKEVIČIENĒ, Manitoba

Visi šventi ir Vėlinės arba Uždušinės, kaip pas mus sakydavo, Lietuvoje būdavo švenčiama labai rimtai. Tai šventei besiruošiant būdavo prakula kviečių, veža į malūną arba naminėmis girmomis prasimala, kad būtų iš ko Vėlinėms ir Visiems šventams ragaišio kepti. Prisikrovę kašes ir krepšius ragaišio ir kitokio šventiško maisto vieni veždavo į bažnyčią “visiems šventams”, o kiti ubagėliams-pavargėliams, kurių tos šventės proga prie šventoriaus vartų prisinkdavo ir prisėdavo po keletą ilgų eilių ir visi rankas ištiesę maldaudavo ir už kits kitą karščiau bei garsiau meldavo, “almūžnos” prašydavo.

Šeimininkė “almūžną” dalindama, kad pasimelstų už tokius ir tokius mirusius gimines bei artimus supasakodavo jų vardus, dar ir po pinigėlių pridėdama, kad ištisą rožančių atkalbėtų, kad “čyščiaus mūkas” palengvintų, ugnį atvėdintų ir skastyklos bausmę sutrumpintų.

Visiems šventams skiriamas aukas — kumpius, sūrius, kiaušinius, drobės stuomenis, linų gniūžtis nešė ir krovė tiesiai ant altoriaus, dėkodami šventiesiems už gerai užderėjusį derlių, užaugusius javus, gyvulius ir t. t. Nesitenkindami vien aukomis ir dovanomis, patys kaip suaugę taip paaugliai, karštai meldavosi visus savo artimuosius gimines išvardindami.

Mano pačios motina sakydavo, kad tą dieną iš čyščiaus yra paleidžiamos visos vėlės, kad galėtų pamatyti, ką gyvieji daro. Man mama taip sakė, ir aš šventai tikėjau kad taip tikrai yra ir Vėlinių naktį labai bijodavau laukan išeiti, nes atrodė, jog visi pašaliai dvasiomis knibžda.

Veždami dovanas visiems šventiems ir vėlėms bei pavargėliams nepamiršdavo ir savęs. Kur kokiame karčiameje iš atsivežto maisto būdavo suruošia

visą balių, susirenka, susėda prie didelio stalo, ant kurio jau sukrautos pašventintos gėrybės: vyrai susimetę po rublį kitą nuperka bonką kitą, pavalgo, pakalba ir išgeria, vėl pakalba ir išgeria, vargais ir džiaugsmiais pasidalina ir palengvinę savo artimiems mirusiems, patys su palengvėjusiomis širdimis atsisveikinę kiekvienas sau namo važiuoja. Tai buvo graži mūsų tėvynės Dzūkijos tradicija, paveldėta iš senų senovės tikrai lietuviška tradicija.

O čia, vadinamame Vakarų pasaulyje, į ką tos šventės yra paverstos? Kaip JAV, taip lygiai Kanadoje ta rimties ir mirusiųjų artimųjų meilės šventė paversta tų pačių mirusiųjų artimųjų meilės išniekinimu. Pats “švento vakaro” žodis pa juokai paverstas raganavimo vakaro žodžiu “halloween”. Jau mažiausiai mėnesį prieš tą “halloween” krautuvės pradeda reklamuoti visokias baidyklės, “piktas dvasias”, “velnius”, “kipšus”, “nakabius”, kaukojes ir griaučius ir ko bauriausias aprėdalus to vakaro “vaiduoklių maskaradui”.

Pati diena atkelta visa para anksčiau ir tą vakarą į gatves pasipila “ličynomis” užsimaskavę, maišais ir tarbomis apsibabinę vaikų pulkai, dažniausiai savo motinų lydimi, galvo-trūkčiais bėga-zuja nuo namų prie namų, spaudo daug skambučius, švepeliodami “tlyt o tlyt” (treat or trick, reiškia duok dovanų arba gailėsi!)... Visas tas “halloween” vakaras išvirstęs neskanu ubagavimu, kur mamytės pačios savo vaikus po rankos vedinos, pačios durų skambučius spaudžia ir “dovanų” krepšius neša, velka, kai bauriausiomis baidyklėmis aprenkti mažučiai vaikučiai nustebe žiopso, patys nesuprasdami, kokį keistą karnivalą jie čia turi vaidinti. Kas neįleidžia ar neduoda obuolių, saldainių ar

(Nukelta į 2 psl.)

Literatūrinis provokatorius Erenburgas

(Atkelta iš 1-mo psl.)

nesukliudė Erenburgui vėliau, jau karui pasibaigus, parašyti romaną "Audra", už kurį jis gavo 1947 m. stalininę premiją. Ten vaizduojamas karo metas ir kaip sovietinė armija okupuoja Rytų Vokietiją. Raudonarmiečiai ten tokie džentelmenai ir tokie malonūs, kad jie glosto vokiečių vaikų galvutes, o vokitkas, kurios pačios siūlo, jie išdidžiai atstumia.

Karo metais bolševikai daug kur į svarbias pozicijas stengėsi paskirti žydus. Taip Erenburgas tapo vyriausiu sovietinės armijos pripagandistu, S. A. Lozovskis, anksčiau eilę metų buvęs sovietinio užsienių reikalų komisaro Litvinovo padėjėjas, dabar pradėjo vadovauti Sovietų informacijos biurui, reikalus su anglais Londone tvarkė Maiskis, o Washingtonan buvo atsiųstas Litvinovas. Pati vyriausioji visos bolševikinės spaudos, informacijos ir radijo priežiūra buvo vieno iš mažesniųjų stalinų, kompartijos centro komiteto sekretoriaus Ščerbakovo rankose. Sovinformbiuras (toks griozdiškas, kaip daug kas pas bolševikus, Lozovskio biuro pavadinimas) taip pat stengėsi išplėsti visokeriopą propagandą, ypač skirtąją užsieniui, daugiausia dėmesio skiriant į anglius ir amerikiečius ir į šių kraštų žydus. Buvo pradėtos dažnos visokiausiais vardais vadinamos radijo konferencijos: slavų, žydų, moterų, jaunimo ir kt. Erenburgas pasakoja, kaip ir jam tekę tokioj žydų radijo konferencijoj dalyvauti kartu su pačiais žymiaisiais sovietų žydais: Eizenšteinu, Kapitza, Begelsonu, Markišu ir kitais. Tai buvusi vadina-

moji žydų antifašistinė konferencija, kurios kalbas pasauliui skleidęs ilgų ir trumpų bangų radijas. Po aštuonerių metų daugumas tos antifašistinės žydų konferencijos dalyvių buvo suimti ir apkaltinti, tarp kitko, ir dalyvavimu toje konferencijoj. Keletui teke žymiai nukentėti. Buvęs sušaudytas ir pats Sovinformbiuro vadovas Lozovskis ir Eizenšteinas. Karui pradėjus krypti rusams palankesne kryptimi, žydai vėl buvo pradėti stumti iš turėtų postų: Maiskis ir Litvinovas dar gerokai prieš karo pabaigą buvo pakęisti tikrais rusais.

Jau karo pradžioj bolševikai išmetė savo, galima sakyti, sakralinį šūkį: "Visų šalių proletarai, vienykitės!", kurį dėdavo per daugiau kaip 30 metų ant visų savo periodinių leidinių, o vietoj jo pradėjo dėti naują "Mirtis okupantams!" Taip bolševikai nemėgsta būti okupuojami, o kaip mielai jie okupuoja kitus. Kai vėliau Lietuvos laisvės kovotojai pabandė veikti pagal tą jų šūkį, jie visą lietuvių tautą paskandino kraujuje.

Anot Erenburgo, pirmomis karo dienomis visi Maskvoje buvę pametę galvas. Pats Stalinas tuomet buvęs Sočio kurorte ir tas buvęs įvykių tiek priglušintas, kad dvi savaites tylėjęs. Tik pagaliau liepos 3 d. jis prabilęs per radiją į sovietinius žmones, kalbą pradėdamas kreipimuisi: "Broliai ir seserys!" Tokių žodžių niekas anksčiau iš Stalino nebuvo girdėjęs, tad klausytojai net išsižioję iš nustebimo. Toj savo kalboj Stalinas labai piktingasis, kad Hitleris, nežiūrint visų sutarčių,

taip iš pasalų užpuolęs Sovietiją.

Reikia manyti, kad Stalinas atsigavo tik tuomet, kai karui vykstant jau porą savačių, Hitleris visiškai nieko nepaskelbė nei rusų tautai, nei kitoms rusų pavergtoms Sovietijos tautoms. Stalinas pamatė, kad tai gryniausias vien tik užgrobimo karas ir todėl, sukėlus rusų patriotizmą, galima jam priešintis. Del to ir buvo pasiūsti velniop tie proletariniai šūkiukai, dėlto ir atsirado broliai ir seserys. Tai taip pat rodo, kad bolševikas tik mušamas pradeda galvoti ir žmoniškiau kalbėti. O pikintis tuo Hitlerio iš pasalų užpuolimu Stalinas, žinoma, neturėjo jokio pagrindo. Juk tai visų totalistinių diktatorių metodas. Stalinas pats lygiai taip pat iš pasalų, nieko nepranešęs smogė Lenkijai į nugarą sunkiausia jos kovų su naciais metu, lygiai taip pat netikėtai jis užpuolė Suomiją, lygiai taip pat sulaužė visas savo iškilmingai pasirašytas sutartis su Baltijos valstybėmis ir jas brutaliausiu būdu okupavo.

Antrojoj karo pusėj, kai sovietinės armijos pradėjo stumti vokiečius atgal, Erenburgas, kaip karo korespondentas, dažnai lankydavosi fronte. Jis tuoj atsidūrė Vilniuj, kai iš ten buvo išvyti vokiečiai. Tose kelionėse jam daug kur teko svečiuotis ir kalbėtis su aukštesniaisiais sovietų karininkais. Visi jie, lyg susitarę, sakydavo Erenburgui, kad po šio karo ir Sovietijoj nebegalės būti taip, kaip iki šiolei buvo. Tačiau karui pasibaigus viskas liko taip, kaip buvo, ir dabar, praėjus jau 22 metams nuo karo pabaigos viskas esminiai tebėra, kaip buvo. Sovietija tebėra policinė valstybė, minties ir kūrybos laisvė tebėra užgniaužta, beribis melas tebevyrauja visose gyvenimo srityse, pavergtosios tautos dar intensyviau rusinamos ir išnadojamos ir visoj Sovietijoj nevaržomai šeiminkauja naujoji klasė — kompartiečiai su savo biurokratais ir technokratais. Milijonai rusų žuvo kare tikėdamiesi geresnio rytojaus, bet dar iki šiolei tas geresnis rytojus gyviesiems nenušvito.

2.

Jaunas literatūros istorikas, vokietis, Juergen Ruehle, parašęs gana vertingą knygą "Literatur und Revolution" (Knauer Verlag, Muenchen, 1963), pacitavęs vieną Erenburgo posakį, kad provokatorius esąs didžiausias pasaulio istorijos akušeris, patį Ilją vadina literatūrinu provokatorium. Arčiau susipažinus su Erenburgo gyvenimu ir kūryba, atrodo, kad šis pavadinimas jam tinka. Gyvenimo jis buvo mėtytas ir vėlytas, daugeliui ponų tarnavo ir daugelį viena kitai prieštaraujančių dainų dainavo. Jam teko po trumpą laiką pažinti carinės ir bolševikinės Rusijos kalėjimus, dalis jų knygų ligi šiolei tebėra bolševikų indekse, kai už kitas jis buvo apdovanotas stalininėm premijom. Paryžiaus Montparnaso ir Berlyno literatų Kempniskio kavinėje jis jautėsi lygiai namie, kaip ir Maskvos raudonuosiuose klubuose. Iš jo lū-

pų ir plunksnos putojanti neapykanta ir kerštas vokiečiams, o vėliau ir amerikiečiams, dažnai vėl pavirsdavo labai jau saldžia dainele už taiką ir tarpusavę meilę. Jis buvo laikomas ištikimiausiu Kremliaus ir Stalino tarnu, bet netrukus po Stalino mirties su savo nauju romanu "Atodrėkis", jis davė vardą visam tam kelis metus trukusiam laikotarpiui.

Kaip ir daugumas pradėdantių rašytojų, jau 19 metų Erenburgas 1909 m. Paryžiuje pradėjo rašyti eiles ir jas rašė retkarčiais iki savo gyvenimo pabaigos. Tačiau kaip poetas jis mažiau žinomas, didesnį vardą jis susidarė savo prozos kūriniais. Platesniu mastu matuojant, Erenburgas, žinoma, nebuvo didelis rašytojas. Tačiau, kadangi bolševikinė Rusija per visus savo 50 metų egzistavimo laikotarpį, tikrai nedavė pasauliui nė vieno rašytojo, kuris būtų prilygęs bent vienam iš didžiausių XIX amžiaus rusų rašytojų, kaip Puškinas, Lermontovas, Gogolis, Turgenevas, Dostojevskis, Tolstojus ar Čechovas, tai Erenburgas vis dėlto virto vienu pirmaujančių sovietų rašytojų ir šalia Pasternako bei Šolochovo, gal būt, daugiausia žinomu ir už Sovietijos ribų.

Erenburgas buvo gimęs 1891 m. sausio 14 d. Kijeve, turtingoj ir patriarchalinėj žydų šeimoj, kurios giminė buvo gana plati. Du jo dėdės buvo taip pat šiekie tokie menininkai: vienas dailininkas, vėliau gyvenęs ir Paryžiuje, o kitas rašė eiles ir vadovavo cirkui. Kaip pats Ilja sakosi, jo motina buvusi labai dievobaiminga žydė. 1896 m. Erenburgų šeima persikėlė į Maskvą, kur jo tėvas buvo didžiulio alaus bravoro vedėjas. Ten Ilja praleido savo vaikystę ir gimnazijos mokslo metus. Erenburgai buvo tiek turtingi, kad dažnai išvykdavo ir į Vakarų Europą ir tokiu būdu Ilja dar vaiku ir jaunuoliu būdamas pažino jau kiek Vakarų kraštus.

Savo jaunystėj Ilja buvo kiek panašus į mūsų laikų bytnikus. Atrodė, kad nieko rimtesnio iš jo neišeis. Tačiau jis turėjo vieną didelę silpnbę: mėgo labai daug skaityti ir jau jaunystėj buvo kiek susipažinęs su rusų ir pasauline literatūra ir tai, matyt, pasuko jo kelią plunksnos kryptimi. Jau gimnazijoj būdamas, jis turėjo vieną kitą kontaktą su rusų revoliucionieriais ir vieną kitą konfliktą su carine policija, buvo trumpam laikui įkištas ir į kalėjimą, o po to slapstėsi. Nespėjęs baigti gimnazijos, 1908 m. rudenį Ilja atsidūrė Paryžiuje ir tuo būdu pradėjo emigranto gyvenimą, kuris nebuvo lengvas, ypač gi prasidėjus Pirmajam pasauliniam karui, kai susisiekimai su Rusija ir su giminėmis žymiai pasunkėjo. Tuo metu Ilja Paryžiuje vertėsi visokiausiais fiziniiais darbais ir darbėliais. Ten gyvendamas jis gerai pramoko prancūzų kalbą ir susipažino su nemažu būriu visų tautų literatų ir dailininku. Jis bandė su šiekiu tokiu sėkmingumu bendradarbiauti rusų

VĒLINĖS DŽUKIJOS KRAŠTE...

(Atkelta iš 1-mo puslapio)

kitokių "dovanų", didesnieji bakūrai tokiems visokių pokštų iškrečia, o neretai langus, duris apterlioja, purvais apdrapsto ir t. p.

Kanadoje tos rūšies ubagavimas yra leidžiamas tik vieną valandą, dėlto "baidyklės" skuba, bėga kaip be galvų, kad tik daugiau durų paklabenus, didesnį krepšį prisiubagavus. Policija tą vakarą ir naktį užliarmuoja, visa ant kojų, turi stropiai saugoti žmonių nuosavybes nuo vandalų, ir tai neišsaugo. Paugliai per naktį pridaro ne tik piktų išdaigų, bet ir tikrų nuotolių.

Mūsų Portage la Prairie miestelio laikraštis rytmetį po Halloween rašė, kad nuostolių "nedaug" šiemet tepadaryta: buvo užblokavę kelią, iš kelių automobilių padangų išleido orą, sulaužė langų stiklo valytuvus, sumušė prie automobilių įtaisytus veidrodžius, o vieną mašiną visiškai sudegino; taip pat visos eilės krautuvų langai išteploiti ir visokių kvailysčių prirašinėti.

Miestelio administracija po to džiaugiasi ir ramina, kad nuo-

stolių "nedaug" tepadarė, bet niekas nė neprisimena, kad visa tai padaryta savo artimųjų mirusiųjų vardu: vietoje jiems meilę ir pagarbą parodant, leidžiant daryti "juokus", šiurkščiais maskaradais, iš lavonų ir griaučių pasityčiojimais ir sielų išniekinimais.

Pagalvojau, dėlko taip daroma, kas iš to turi naudos?... Nagi, tie vertelgos biznieriai, kurie už dolerį savo tėvą ir motiną paraduotų! Savaitėmis prieš Halloween jų krautuvų langai prikimšti popierinių vaiduoklių ir dėžės pripildtos pigiausios rūšies sacharinu pasaldintų saldainių. Ką žmonės paiso. Negali gi šimtams ubagautojų šokoladą pirkti. Daug kaštuotų. Tokių pigių prisirinkę vaikai prisivalgę apserga. Gana dažnai tenka gydytojo šauktis.

Tokios tai "vėlinės" vakarykščiai įvyko mūsų miestelyje, ir tai mane paskatino su mielais naujieniečiais pasidalinti išpūdziais apie lietuvių papročius mie'oj senojoj tėvynėj ir apie jų iškraipymą šiame laisvės ir gerovės krašte.

Literatūrinis provokatorius Erenburgas

emigrantų bei pačios Rusijos spaudoje. Taip pat jis kaip viurkas visur kur sukosi tuometiniuose rusų emigrantų ir politinių pabėgėlių sluoksniuose.

Kilus 1917 m. vasario revoliucijai Rusijoje ir nuvertus carą, Erenburgas skubinosi kuo greičiau grįžti į Rusiją. Su nemažais sunkumais jam vis dėlto 1917 m. vidurvasarį per Londoną, Bergoną ir Stockholmą pavyko pasiekti Petrapilį. Tuo būdu Ilja pateko į netrukus prasidėjusios Lenino vadovaujamos kontrrevoliucijos bangas ir šen bei ten ir jam teko aktyviau prikišti savo nagus, jau kaip bolševikų šalininkui. Daugiausia jam teko sukintis žurnalistų, rašytojų ir dailininkų tarpe. Tuomet jam teko artimiau pažinti ir mūsų Baltrušaitį, kuris jau buvo pasižymėjęs rusiškai rašantis poetas, o kiek vėliau ilgametis Lietuvos pasiuntinys Maskvoj. Štai kaip Erenburgas vaizduoja Baltrušaitį savo atsiminimuose:

“Visos Rusijos rašytojų sąjungos pirmininkas buvo Jurgis Kazimierovičius Baltrušaitis, nepaprastai malonus, bet kartu ir didelio liūdesio vyras. Jo veidas atrodė panašus į dykumą, pelenų spalvos akys ir liūdesy sėdinti burna. Kai Majakovskis ujo Balmontą ar Aleksiejus Tolstojus pasakojo linksmus anekdotus, Baltrušaitis, apsirėngęs tvirtai užsegiotu juodu švarku, visą laiką atkakliai tylėjo. Jo kambarys visai atitiko jo asmenį: plikos sienos ir ant jų kryžius. Jo eilėraščiai buvo lygiai tokie patys liūdni, kartūs ir abstraktiški. Atsimenu, kaip kartą mes nuvykom į Kimry, į literatūrinį pobūvį. Baltrušaitis skaitė savo eilėraščius, po to Lidinas apysakaitė apie arklių lenktynes ir gyvenimą arklių kūtėse. Salė buvo triukšminga, reikėjo vieną kitą išmesti iš jos. Jaunas vaikinys užsuko ant scenos ir pradėjo dainuoti: “Dezertyru aš gimiau, dezertyru aš ir mirsiu, sušaudykite mane, jei norite, bet aš niekuomet nebūsiu komunistas!”. Mes gerėme vodką. Po to nuėjome į greta buvusį tuščią kambarį — mūsų traukinys ėjo tik ryto metą — sugulėm ant grindų ir užmigom. Baltrušaitis, kaip visuomet, buvo tylus, bet mums artėjant prie Maskvos, jis staiga pasakė: “Kvaila, argi ne? Tačiau vis dėlto gerai, kad mes ten nuvykom”. Aš manau, kad tai buvo geriausi jo gyvenimo metai. (1921 m. jis tapo Lietuvos ambasadoriumi Maskvoje. Jis ir toliau norėjo susitikinėti su savo bičiuliais rašytojais, bet jau jis buvo laikomas diplomatu ir

tai jį varžė. Jis ir toliau rašė savo liūdnus eilėraščius, kai kuriuos jų lietuviškai. Jo gyvenimas neturėjo per daug prasmės, bet jis dėl to nesistebėjo: jau nuo vaikystės metų jis žinojo, ką tai reiškia gyventi dykumoje”.

Beveik dešimtmetį išgyvenusiam Vakarų Europoje, Erenburgui gyvenimas bolševikinėje Rusijoje, nežiūrint jo ryšių su bolševizmu, nepatiko: visko trūko, alkanas pilvas dažnai gurdė ir jis pradėjo kombinuoti, kaip vėl patekti į Prancūziją. Pagaliau po ilgų pastangų jam pavyko gauti iš paties Mienžinskio, kuris buvęs dešinioji ranka Čekos įkūrėjo Felikso Dzieržinskio, leidimą sau ir žmonai Liubai (rusaitėi, kurios tėvas visai nieko nenorėjęs girdėti apie savo žentą Ilją, kadangi šis buvęs žydas) išvažiuoti iš Sovietijos. Duodamas leidimą išvykti, Mienžinskis tik suabejojęs, ar Prancūzija jį įsileisianti, nes tuomet dar tarp sovietų ir Prancūzijos nebuvo jokių diplomatinių santykių.

Kokios tuomet buvo gyvenimo sąlygos bolševikinėje Rusijoje ir kaip daugumas valstybių žiūrėjo į bolševikus, galima matyti iš tokių Erenburgo pasakymų atsiminimuose.

Gavęs iš Latvijos pasiuntinybės Maskvoje tranzitinę vizą, Erenburgas su žmona traukiniu pasileido Latvijos link. Artėjant traukiniui prie latvių Sebežo stoties, vagone kartu keliavęs sovietinis diplomatinis kurjeris taip perspėjo savo išalkusius sovietinius piliečius: “Draugai, mes tuojau pervaziuosime Latvijos sieną. Ten bus bufetas. Atsiminkite savo krašto prestižą ir nepulkite kaip vilkai prie maisto”. “Atvykus į Rygą ir pasidėjus lagaminus bagažinėje, aš tariu Liubai: “Na, dabar į restoraną! Aš atšargiai apsidairiau aplink, lyg eičiau į kokią nelegalų susirinkimą. Padėtis buvo kiek nepatogi, nes žmonės gali pasakyti: štai ką tik atvykęs sovietinis pilietis ir jis apie nieką daugiau negalvoja, kaip tik apie valgyką. Aš nežinau, ar mums restorane atneštos porcijos buvo per didelės ar mes jau buvom taip nupratę nuo valgyklos, kad aš tepajėgiau suvalgyti tik pusę beefsteako. Darėsi kiek liūdna: štai prieš mane guli mėsos gabalas, apie kurį teko taip ilgai svajoti ir aš negaliu jo valgyti”.

Rygoj atėjus Erenburgui į Prancūzijos konsulatą ir bandant konsului įteikti sovietinį užsienio pasą, tas kuo skubiausiai atitraukęs savo ranką, lyg tas sovietinis pasas būtų buvęs

Trys paauglės mergaitės tikisi laimėti grožio ir talento konkursą. J Dallas, Tex., suvažiuos 64 jaunuolės iš kiekvienos valstijos ir didesnių miestų. Gražiausioji mergaitė bus išrinkta lapkričio 11 d.

kokia karšta geležis. Konsulas paklausęs jį, ką jis paskutiniaisiais mėnesiais Sovietijoje veikęs ir kodėl norįs vykti į Prancūziją. Erenburgas atsakė, kad jis treniravęs pas Durovą kralikus, o Prancūzijoje norįs vykti, kur jis arti dešimties metų gyvenęs, kad ten parašytų knygą.

Žinoma, Prancūzijos vizos jis negavęs. Tačiau per tą laiką Rygoje jau tiek jie su Liuba atsisvalgė, kad gatvėje nebesustodavę pasigrožėti krautuvų languose iškabintomis dešromis. Erenburgas tuomet kreipėsis į savo draugus Paryžiuje, kad jie tenai jam išrūpintų Prancūzijos vizą. Tai padėjo, nors ir gerokai užtrukę. Bet dar reikėjo gauti vokiečių tranzitinę vizą. Vokietis konsulas Rygoje gerokai nustebęs, kad štai sovietinis

pilietis gavęs prancūzų vizą. Tai esą labai įtartina ir jis negalįs jam duoti leidimo keliauti per Vokietiją. Tuomet Erenburgams nieko kito nelikę, kaip tik laivu plaukti į Daniją, tuomet laisvą miestą o iš ten taip pat laivais į Kopenhagą ir Londoną, ir tik tuo keliu jie pagaliau pasiekę Paryžių.

Iš to aiškiai matyti, kaip daugumas Europos valstybių 1921 m. žiūrėjo į vadinamuosius sovietinius piliečius. Galima manyti, kad laisvasis pasaulis būtų tikrai išvengęs daugelio būdų ir visokių painiavų, jei ir iki šiolei jis būtų išlaikęs panašų nusistatymą Sovietijos ir jos piliečių atžvilgiu.

(Bus daugiau)

ŠVENČIŲ NUOLAI DOS

AUTOMOBILIAMS, TELEVIZIJŲ APARATAMS, TAPE RECORDERS, TRANSISTINIAMS RADIO IR MOTOCIKLAMS U R A L — 2 IR

K — 750M (su šoninėmis sėdynėmis), kuriuos galite pirkti kaip

DOVANAS SAVO GIMINEMS Į U.S.S.R.

Papigintos kainos aukščiau išvardintoms prekėms, kurios yra mūsų kainoraščiuose, galioja nuo

SPALIO 1 D. IKI GRUODŽIO 31 D., 1967

Dėl smulkesnių informacijų prašome kreiptis į mūsų affiliates:

GLOBE PARCEL SERVICE, INC.

716 Walnut Street, Philadelphia, Pa. 19106

Tel.: 215 — WA 5-3455

arba į bet kurį jų skyrių.

COSMOS PARCELS EXPRESS CORP.

45 West 45 St., New York, N. Y. 10036

Tel.: 212 — CI 5-7905

arba į bet kurį jų skyrių.

PACKAGE EXPRESS & TRAVEL AGENCY, INC.

1530 Bedford Ave., Brooklyn, N. Y. 11216

Tel.: 212 — IN 7-5522

arba į bet kurį jų skyrių,

arba tiesiog:

PODAROGIFTS, Inc.

220 Park Avenue South (kampas 18-tos g-vės)

New York, N. Y. 10003. Telef.: 212 - 228-9547

JEIGU NEBŪTŲ SENUJŲ LIETUVIŠKŲ KNYGŲ, NEBŪTŲ IR NAUJŲJŲ!

Prof. Vaclovo Biržiškos “Senujų Lietuviškų Knygų Istorija” yra veidrodis, kuriame atsispindi pirmųjų lietuviškų knygų kelias. Kietais viršeliais įristos knygos kaina yra tik \$3.00, minkšt. \$2.50. Knyga Jums bus pasiūsta, jei atsiųsite pinigus šiuo adresu:

NAUJIENOS, 1739 So. Halsted Street, Chicago 8, Illinois

Nado ir Julės Rastenų pagerbimo banketo garbės stolas. Viduryje sėdi laureatas Nadas Rastenis su žmona Julija, Marylando laureatas Vincent G. Burns, prel. Mendel, ponija Kajeckienė, adv. Vinc. Laukaitis, Elena Arma-

nienė, Laura Taylor, Ruošimo k-to pirm. adv. Grajauskas ir kt. Scenos viduryje matomas iškabintas "Metų" autoriaus Kristijono Donelaičio paveikslas.

PAGARBA DONELAIČIUI IR JO VERTĖJUI

Nadas Rastenis paskelbtas Marylando garbės piliečiu. Baltimorės miesto "Award of Merit" Nadui ir Julei Rasteniams.

Seštadienio vakarą, spalio 14 d. Baltimorėje įvyko didelė kultūrinė šventė, reikšminga ne tik ten gyvenantiems lietuviams, bet ir pačiam miestui. Tą vakarą buvo pagerbtas Baltimorės poetas laureatas ir to miesto garbės pilietis ir kandidatas Nobelio taikos premijai adv. Nadas Rastenis ir jo gyvenimo draugė, bendradarbė, talkininkė ir nusipelnusi visuomenės veikėja Julė Baltrukonytė - Rasteniene.

Adv. ir poetas Nadas Rastenis ir jo žmona Julė abu Amerikos legionieriai: jis tarnavo Amerikos kariuomenėje pirmam pasauliniame kare; ji, kaip kareivio žmona ir sesuo brolio Vinco Baltrukonio, kuris žuvo laike Normandijos invazijos, antrame pasauliniame kare, yra legijono augzilietė.

Lygiai 7 valandą vakare, naujai pastatytam Statler Hilton viešbutyje susirinko ne tik vietiniai, bet iš New Jersey, Philadelphia, Washingtono, Clevelando, ir net Californijos svečiai. Viso susirinko, per tris šimtus žmonių.

Adv. Tamui Grajauskui, D. R. Komiteto pirmininkui, svečių pilnoje puošnioje salėje pradėjus apeigas ir pakvietus Amerikos Legijono Lietuvių Postą 154, legionierius Vacys Laukaitis pakvietė Legijono Garbės Sargybą, kuri didingai pristatė Amerikos, Lietuvos ir Legijono vėliavas.

Lietuvių Legijono Augziličių pirmininkei poniai Shirley Colley vedant, susirinkimas ištarė bendrą Pledge of Allegiance to the Flag ir Juozei Augaitytei vedant, Lilijai Bakereckienei akompanuojant, visi kartu sugiedojo Amerikos ir Lietuvos himnus.

Prelatas Liudas Mendelis, šv. Alfonso parapijos klebonas, atkalbėjo priešvalginę maldą.

Po vakarienei, D. R. komiteto pirmininkas Grajauskas pristatė adv. Elena Armonienę vakaro vadove. Ji peržvelgė Nado Rastenio gyvenimą ir darbus, visuomenės, poezijos ir šalpos srityse.

Sekė Aldonos Marcinkienės skaitymas lietuviškai ir Sylvijos Scott angliskai iš Kristijono Donelaičio "Metų" pradinės da-

lies "Pavasario linksmybės".

Abi gerai ir aiškiai skaitė ir įrodė, kad kaip Donelaičio "Metai" lietuviškais žodžiais, taip Rastenio išversti į "The Seasons" angliskais žodžiais, pasiekia žmonių sielas. Už tai skaitytojoms klausovai, po kiekvieno skyriaus ir užbaigus gausiai ir garsiai plojo.

Solistė dainininkė Elena Jurgelaitė iš Washingtono, akompanuojant Sue Tepping, padainavo "O naktis tyli, o miškai žali", ir ne tik baltimoriečius, bet ir visus nustebino savo švelniu kalsu. Tai Baltimorėje gimusi daina: žodžiai Nado Rastenio, muzika Lilijos Geležiūtės-Bakereckienės, sukurta prieš 30 metų ir dainiečių dainuota. Po to dainavo ariją ir dainas. Klausovai ją ir jos dainavimą pamėgo ir gausiai apdovanojo katutėmis.

Prelatas Liudas Mendelis aukštai įvertino Rastenio Baranausko "Anykščių šilėlio" ir Donelaičio "Metų" vertimus į anglų kalbą, supažindindamas angliskai kalbančius žmones su Lietuvos gražiąja literatūra, ir sveikino Nadą ir Julę linkėdamas gerovės.

Vincent G. Burns, Marylando poetas laureatas, skaitė Jungtinių Poetų Laureatų tarptautinės organizacijos "Karta of Award, kurią kartą minėta organizacija, praėjusių metų Pasaulio Poezijos dienoje, Quezon mieste, 1966 m. spalio 15 d. Filipinuose, suteikė Rasteniui titulą "Honorary Lithuanian - American Poet Laureate" ir teisę dėvėti aukso laurų vainiką, o vainiką dovanojo Filipinų Prezidentas, F. E. Markos. Po Kartos perskaitymo, poetas Burns uždėjo spindintį vainiką ant kitą kart Lietuvos laukų artojo, Nado Rastenio galvos. Plojimų bangos nužė per salę.

Vakaro vedėja, ponija Armanienė, prisegė Julei Rastenienei baltą didžiulę orchidėją, o Nadui Rasteniui baltą gvazdiką.

Kalbėjo buvęs Baltimorės pašto viršininkas, Vincas F. Laukaitis, reiškė pagarbą Rasteniui už didelius darbus poezijos srityje, kurie pasiekė J. V. Kongresą ir tolimus pasaulio kraštus; kartą įvertino Julės Rastenienei veiklą scenos, dainos,

muzikos ir visuomenės srityse.

Ponia Lura Taylor, mokytoja ir poetė, įrodinėjo poetiškus perlus angliskame "The Seasons" tekste. Tiekė sveikinimus abiems ir Julei ir Nadui.

Ponia Kajeckienė, Lietuvos atstovo Washingtono žmona, sveikino abu celebrantus, o ypač Julę Rasteniene, kaip moteris moterį, už nuoširdumą, lietuviškumą ir veiklumą lietuviuose.

Lietuvos atstovas, p. Juozas Kajeckas, reikalų sulaikytas, nedalyvavo, bet atsiuntė pakartojimą sveikinimo, kurį buvo siuntęs pradžioje šių metų.

LITHUANIAN LEGATION
Washington, D. C.

J. M. 1967. I. 3 d.
Poniai Nadui RASTENIUI,
818 Hollins St.
Baltimore 1, MD.

Malonus Ponas Rastenis.

Iš spaudos patiriu, kad esate pagerbti "Honorary Lithuanian - American Poet Laureate" titulu ir aukso laurų vainiku bei medaliu.

Labai džiaugiuos, kad Pasaulinė Poetų Laureatų organizacija Jums pilnai nupelnę garbę suteikė.

Jūsų pagerbimu — pagerbiami ir Jūsų tautiečiai. Jie džiaugiasi Jūsų džiaugsmu. Džiugu, kad Jūsų pasaulinis atžymėjimas supuola su Jūsų 76 metų sukaktimi ir Naujaisiais Metais.

Jūsų pasaulinio atžymėjimo bei Jūsų 76 metų amžiaus sukakties proga giliai nuoširdžiai Jus sveikinu.

Sprendžiant iš spaudos, Jūsų šauniai pasisekimu džiūgauja ir didžiujasi ne tik baltimoriečiai su Ponia Rasteniene priešakyje, bet ir visi lietuviai, kur jie bebūtų. Tai šaunus Jūsų visos veiklos ir Jūsų kūrybos apvainikavimas.

Linkiu Jums sveikatos ilgų, ilgų ir kūrybingų metų.

Malonėkite mano sveikinimus perduoti ir maloniajai Poniai Rastenienei.

Prie mano sveikinimų bei linkėjimų giliai nuoširdžiai jaungiasi ir Ponia O. Kajeckienė.

Gilia pagarba

J. Kajeckas,

Lietuvos atstovas

P. S. Atskiru voku Jums siunčiama brošiūra su JAV Senatorių ir Atstovų pareiškimais 1966 m. Vasario 16 Dienos proga. Jos 22—24 puslapiuose yra Jūsų poezija "WAR'S CURSE". Tai Amerikos Lietuvių Tarybos lėšomis išleistas leidinys.

J. K.

Celebrantams sveikinimų telegramomis ir laiškais daug atėjo, bet tik dalis jų buvo skaityta. Žmonės jau nerimavo.

Didžiausias sveikinimo tekstas buvo tai D. R. Komiteto: dviejų pėdų aukščio ir pėdos su puse pločio Donelaičio angliskos laidos "The Seasons" knygos viršus su įrašu:

Poetui Laureatui
NADUI RASTENIUI

Reiškiam savo pagarbą Jums kaip tauriam lietuviui, išvirusiam giliai vagą mūsų visuomeniniame gyvenime ir neleidusiam nurimti jūsų lakiai

plunksnai, kuri nepavargo, versdama į anglų kalbą Baranausko "Anykščių šilėli" ir Donelaičio "Metus", kuri paskelbė pasauliui "War's Curse", smerkdama karą ir jo baisenybes.

Sveikiname jus 75-rių metų amžiaus sukakties ir Donelaičio "Metų" anglų kalba išleidimo proga. Taip pat sveikiname Jūsų ištikimą gyvenimo palydovę poniją Juliją M. Baltrukonytę-Rasteniene, kuri su didele energija ir sumanumu ilgus metus dirba organizacinį darbą, palaikydama lietuvių tautinę dvysią.

Tegu Aukščiausias laimina Jus ir Jūsų kultūrinius užsimojimus.

Baltimorės Lietuvių vardu:

Emilija Railienė, Elena Armanienė, Bernard S. Karpers, Kazlauskas Kazys, Lillian J. Walsh, Vaclovas Laukaitis, Tomas Grajauskas, Elizabeth F. Karpers, Jonas Jakubauskas, Aleksandras Radžius, B. Medelis, Julius Šilgalis ir Vincas Gelgudas.

Dailininkas Krisius Mikolaitis, poeto Vinco Mykolaičio Putino brolio (Baltimorėje gyvenusio ir mirusio) Kazio sūnus, nupiešė Nado Rastenio išpūdingą atvaizdą ir celebrantui dovanojo.

Baltimorės miesto meras Theodore R. McKeldin, per adv. V. Laukaitį įteikė Nadui ir Julijai Rasteniams "Award of Merit" už viešą veiklą ir už daug metų darbavimąsi Baltimorės kultūriname gyvenime pagal lietuvių geriausias tradicijas.

Marylando gubernatorius per adv. Grajauską įteikė Nadui Rasteniui, "atžymėjimui Jūsų pristatymo 1967 Nobelio Taikos Premijai, kas atspindi garbę Amerikos Lietuviams ir visiems Marylandiečiams, ... mums yra malonu jums duoti Garbės piliečio pažymėjimą".

Po to Nadas Rastenis dėkojo visiems už viską ir skaitė savo poemą (kuri tilpo 1961 m. Anglijoje išleistoje Antalogijoje):

THE THINGS THAT LAST
From day to day the time is passing
by;
The hours fade out, the minutes
swiftly fly,
And life itself is not so long and
slow —
A lighted candle, always getting low,
The days of childhood, days of mirth
and joy,
Which were so pleasing to a girl or
boy,
With sands of time in long eternal
stream,
Are turning into night's forgetful
dream.
And as the years relentlessly advance,
We cast at times a scanty backward
glance;
There, in the shadows of the distant
past,
We see but few things that remain
and last,
It's only our good and unselfish
deeds —
Assisting friends in their hard
pressing needs,
The truth and kindness, stand in
justice fast —
That through the silent years remain
and last.
NADAS RASTENIS

Iš šiandien atidaromos dail. Juozo Mikelevičiaus darbų parodos St. Balzeko, Jr. Lietuvių kultūros muziejuje. Iš kairės prie paveikslu stovi St. Balzekas, Jr. ir dail. Juozas Mikelevičius.

“Maras” ir Kultūros Kongresas

Kiekvieną dieną mūsų periodinėje spaudoje spausdinama daug žinių apie artėjantį Kultūros Kongresą. Tiek daug dėmesio skiriama dviem naujiems jauno kompozitoriaus D. Lapinsko operinio pobūdžio veikalui, kad, rodosi, jog mūsų visai kongreso kultūrai teatstovaus šie pastarieji, šviežiai iškepti muzikiniai laimėjimai. Iš gausių reklamų jau galima susidaryti vaizdą, kad tai bus psichadelinio tipo šios dienos chaosinės muzikos kūriniai.

Kyla klausimas, kokių kriterijų, besivadovaujanti lietuviškai muzikos kultūrai atstovauti pasirinkta vien paties jauniausio kompozitoriaus kūryba, kurios ekspromtinį eksponatą “Lokį” teuzgyrė vien suinteresuota mūsų spauda, bet vargu, ar plačioji visuomenė ir autoritetingi muzikai? Argi po Draugo “Spyglių ir Dyglių” motto bet kuriam kriterijui: “Nėra tėvų, tegyvuoja vaikai!” ir Kultūros Kongreso muzikinės dalies rengėjai neįtraukė programon mūsų “Tėvų” kompozitorių žymiųjų veikalų, apsiribodami jauno žmogaus operinės kūrybos bandymais?

Ir kodėl reklamose pabrėžiama vien tik šis Kultūros Kongreso — “marinis” epizodas, tarsi kitos kongreso kultūrinės vertybės būtų visai bereikšmės? Reklamose didžiuojama šių muzikinių veikalų moderniskumu. Bet Kongrese turėtų atsispindėti ir mūsų muzikinės kūrybos visuotinio viršūnės, o ne moderniškas bandymas. Pasauliniai muzikai bei jos kritikai žiūri labai skeptiškai į “amžiaus veido” meno kūrinį vertę. Kinų išminčiai teigia, kad kūrėjas turi vaizduoti daugiau nei amžiaus veidą. Kai matome, kad tikslieji mokslai, nenuklysdami į chaosą, veda gyvenimą lengvėjimo ir laimingesnio gyvenimo kryptimi, kas darosi šiame dvidešimto amžiaus viduryje su visų sričių meno kūrėjais? Dailininkų taškymasis dažais “abstraktinės” kūrybos vardu, poetų svaidymasis prozos žodžių bala, kompozitorių aukštų, žemų tonų

mėtymas po gaidų linijas bet kokiais spiegančiais disonansais — ar tai nėra bandymas vien erzinti ir tempti viską į primityvų chaosą? Kam dar tai traukti scenon, jei didmiesčius tokių garsų kupina atmosfera: lėktuvų ūžimas, traukinių bil-dėjimas, auto mašinų sirenos, fabriku garsai, įvairūs žmoniški klyksmai ir t. t. — tie gamtos ir gyvenimo garsai organizuotai liejasi į vieną tėkmę, bet tai nėra muzika! Ar verta dar ir iš scenos tokiais garsais erzinti pasiilgusias dvasinės ramybės ausis ir teigti, kad tai ir lietuvių muzikos aukščiausias atsiekimas, vertybė, aukštesnė už kitas.

Kalbant apie modernišką meną, reikia nepamiršti, kad kiek-

vienas gyvenimo periodas turi daug daugiau sukurtų “dienų veido” arba moderniškų kūrinių, ypač muzikos, kuri, neturėdama genialiskumo pradų, greit ir negailestingai pamirštama, net ir buvusi prieš dekadą metų vadinama avangardine muzika.

Baigdama šias pastabas, noriu priminti pasaką apie gražiausiais rūbais pasipuošusį karalių, apie kurio minios pripažintą rūbų grožį iškilmėse tik vienas vaikas pasakė atvirai: “Mama, bet karalius nuogas!”

Išvada — Kultūros kongresui patartina neapsiriboti vien Lapinsko kūriniais, bet, kol nevėlu, įtraukti muzikinę programon ir mūsų “tėvų” kompozitorių parinktus kūrinius.

Iza Motekaitienė

Atsiūsta paminėti

Jono Budrio atsiminimai.

KONTRŽVALGYBA LIETUVOJE

Išleido Darbininkas, 1967 m. Spausdino Pranciškonų spaustuė Brooklyne. Iliustracijos ir aplankas Pauliaus Jurkaus. Knyga 224 puslapių, kaina nepažymėta.

Tai yra pirmoji iš Darbininko leidžiamų Budrio atsiminimų knygų. Antroji būsianti biografiniai paties autoriaus apie save surašyti atsiminimai, tokie kaip jo dalyvavimas Klaipėdos krašto atvadavimo žygyje, ką jis yra platokai aprašęs Naujienose ir kitoje Amerikos lietuvių spaudoje.

Grįžtant prie Kontržvalgybos Lietuvoje, tai esą velionies surašyti asmeniškai atsiminimai Darbininko redaktoriams prašant, už ką jie tikrai verti pagyrimo, nes — kas a. a. Joną Polovinską-Budrį pažinojo, pamena, kokia spalvinga asmenybė jis buvo. Tokie ir jo atsiminimai iš jo tarnybos esant Lietuvos generalinio štabo kontržvalgybos viršininku nuo 1921 metų iki jo paskyrimo Klaipėdon.

Knyga skaitoma kaip intriguojantis kriminalinis romanas, dar tuo įdomesnis, kad jis mini įvykius, vietas ir asmenis dau-

geliui žinomus, bet didžiuomoje atvejų žinotus visiškai ne taip, kaip Budrys aprašo, kas ir yra kontržvalgybos menas. Knygoje randi Budrio bendradarbiavimą su Lipčium ir Novaku, jo susektus svetimųjų valstybių agentus, tos srities bendradar-

bius, agentus ir įvairius nuotykius, kokių daugiausiai ir turi tos profesijos žmonės. Kadangi Budrys jau carinėje Rusijoje tai profesijai buvo tinkamai iš-treniruotas ir praktiškai paruoštas, tarnaudamas Rusijos kariuomenėje, susisiekimo ministerijoje, vidaus reikalų ministerijoje ir Rusijos kariuomenės žvalgyboje (per visą I Pasaulinį karą 1914—1917 m.), tai vos į Lietuvą 1921 m. birželio mėnesį grįžęs bematant Lietuvos žvalgybos viršininko Lipčiaus buvo minėtoms pareigoms pakviestas ir joms, atrodo, neblogai tiko. Įdomus jo bendradarbiavimo laikotarpis su tuometiniu Pillečių apsaugos departamento direktorium Jonu Novaku, vėliau (po Budrio) buvusiu Klaipėdos krašto gubernatorium.

Kaip sakyta, knyga skaitoma su nemažėjančiu susidomėjimu, kaip “geras” kriminalinis romanas su įvairiais nuotykiiais, k. a. “Slapta spaustuvėlė ir redaktorius Rosenfeldas”, “Pulkininkas Orzechovskis”, “Direktorius Tyminskis ir viceprokuroras Kogoncovskis”, “Podporučnik ir Co.” ir t. t. Gaila tik, kad tokie epizodai per trumpai ir per daug suglaustai surašyti. Toliau seka pats įdomiausias Budrio tarnybos epizodas, Maskvos šnipo pulkininko Konstantino Kleščinskio išaiškinimas ir jo sulikvidavimas. Šis epizodas Budrio atsiminimuose užima net 23 puslapius. Sekantieji knygos skyriai pavadinti: “Nuo Prūsų šalies”, “Veidas Lietuvoje” ir “Vyras iš užjūrio”, tai — Detektyvas iš Amerikos, Iš Scotland Yardo, Komunistai iš Amerikos ir Finansininkai.

Jonas Budrys buvo vedęs savo asmeninę sekretorę p-lę Reginą Kašubaite. Santuoka buvo sėkminga ir palaiminta talentingu sūniumi Algirdu Budriu, kurs šiandien yra pagarsėjęs sensacinėje literatūroje kaip mokslinių fikcijų rašytojas, kurio kreditui priklauso visa eilė parašytų tos rūšies knygų. Primintina, kad Algirdas Budrys savo knygas pasirago grynai lietuviškai. jpr.

PASIMATYKIT SU STANLEY LITVINU

APIE SAVO NAMO INSULACIJOS PROBLEMAS

Dabar yra laikas tinkamai įrengti savo namą vasarai ir žiemai.

Mes turime išdirbtą reputaciją pilno pasirinkimo A-1 rūšies stako lentų ir namams materioly.

CARR-MOODY LUMBER COMPANY

3039 SO. HALSTED STREET — TEL.: VICTORY 2-1272

STANLEY LITWINAS, Mgr. — LIETUVIAI SALESMONAI

Jau išėjo iš spaudos ir galima gauti knygų rinkoje

AMERIKOS LIETUVIŲ POLITIKA

Dr. Kazio Šidlausko knyga apie Amerikos lietuvių pastangas daryti įtakos į krašto politiką. 102 psl. Kaina \$1.50.

Knygos bus išsiųstos, jei \$1.50 čekis arba Money Orderis bus pasiūstas tokiu adresu:

NAUJIENOS,

1739 So. Halsted St., Chicago, Ill. 60608

"KINCO" GAMYKLOS BENDRABUTIS VORONEŽE 1915 METAIS

Iš kairės dešinėn: pirmasis Kovalskis, antras nežinomas, trečias poetas Julius Janonis, ketvirtas — nežinomas, penktas (civil. apsirengęs) poetas Butkų Juzė, už jo koks tai vokiečių, už jų nugaros (civil. apsirengęs) šiu eilučių autorius (J. Gytas). Iš kairės prie sienos stovi: Rudaitis, Lazauskas; toliau prie sienos Stankevičius, kitas vokiečių, dar toliau prie sienos Vosylis, Pukelevičius, Vileišis, Grūdis ir kt.

ŽIUPSNIS ATSIMINIMŲ IŠ VORONEŽO

Zinomas spaudos bendradarbis vel. gyd. J. Gytas iš Anglijos atsiuntė keletą senų šandien jau istorinių fotografinių nuotraukų ir atsiminimų žiupsnį iš Voronežo pirmojo pasaulinio karo metu.

Atsiminimus ir trejetą foto nuotraukų dedame, pasitikėdami, kad bus atpažįstami ir būvusiesiems voronežiečiams įdomūs: panaišyti ir galbūt vieną kitą savo pažįstamą ar net save rasti. Deja, 1915 metų rugpjūčio 8 dieną iš Vilniaus į Voronežą lietuvių moksleivių grupė atvežusio traukinio nuotrauka ir kita nuotrauka prie Trakų pilies griuvėsių su Vitaliu Serbenta, Leokadija Sirutyte, Domu Jasaiciumi ir kt. per daug išblukusios, iš jų laikraščiai klisų padaryti nebeįmanoma.

Red.

I Voronežą atvykome 1915 metų rugpjūčio mėnesį. Oras tebebuvo vasariškai šiltas.

Iš stoties mus visus, keletą šimtų moksleivių, nugabeno į bendrabutį Nikitino ir Bolsaja

Moskovskaja gatvių kampe. Kai atvykome į Voronežą, tą vasarą Voroneže karo beveik visiškai dar nesijautė.

Pirmosiomis dienomis tame Nikitino bendrabutyje buvome susikimšę beveik taip pat ankštai, kaip atvažiuojant traukinio vagonuose; daugelis miegojome tiesiog ant grindų. Netrukus Pabėgėlių Komitetas atidarė dar porą bendrabučių Gruzavos ir Gamovskos gatvėse. Bendrabučiai pagal tas gatves gavo ir savo vardus. Taigi be Nikitino dar turėjome Gruzavos ir Gamovskos bendrabučius.

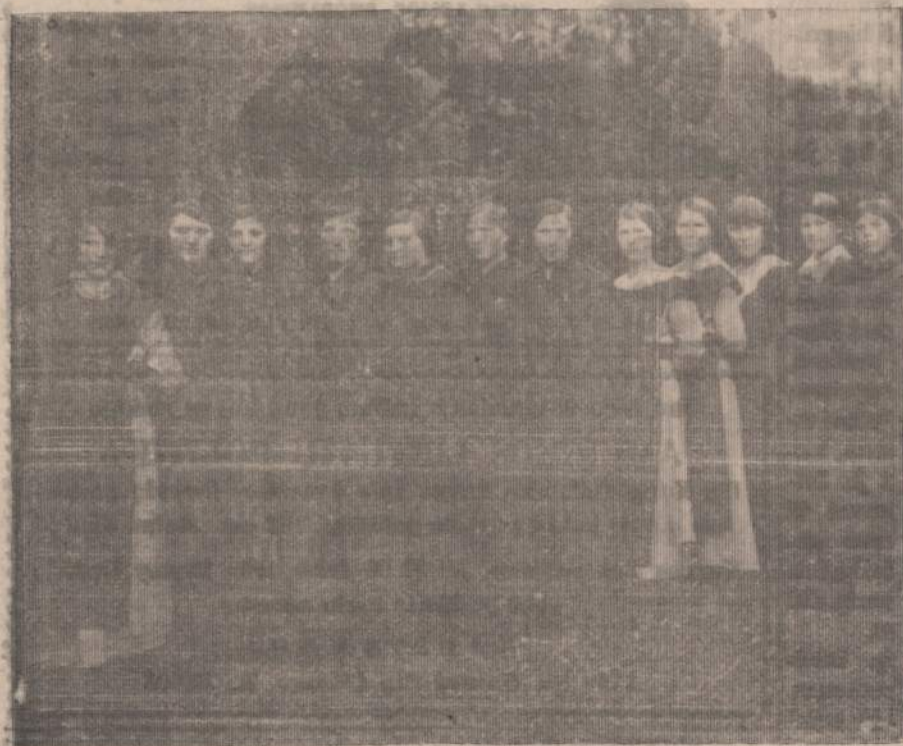
Gyventojai į tuos du bendrabučius buvo renkami beveik savanoriškai, ir į juos susirašė daugiausiai tie mokiniai, kurie vengė "ponui Komitetui" patekti į akis. Kad tas "ponas Komitetas" Voroneže smarkiai varžys mūsų gyvenimą, pajutome pirmomis dienomis, kai prievaizdomis buvo paskirti klerikalinių pažiūrų žmonės, o pačioje viršūneje sėdėjo plačiai jau žino-

mas kamauninkas Konstantinas Olšauskis...

Su Nikitino bendrabučio prievaizdomis jau pačiomis pirmomis dienomis susikivirėjome, dėl to pažangesnieji moksleiviai stengėsi laikytis nuo jų ko toliausiai. Vyresnieji "aušrininkai" išsikovojo teisę gyventi Kinco gamyklos bendrabutyje, skirtame 20-25 žmonėms, kur visiškai nebuvo jokių prievaizdų. Nebuvo ten nė valgyklos. Kinciečiai iš pradžios gaudavo maistpinigius. Greičiausia, kad Olšauskis visus "maištininkus" sąmoningai ten perkėlė ir davė jiems pilną laisvę. "Kincas" pasidarė visų nusikraustųjų moksleivių ir draudžiamųjų susirinkimų vieta, užtat ramybės čia daug nebuvo, kambariai irgi nekokie buvo, bet ir tokių prievaizdų, kaip kituose bendrabučiuose nebuvo.

Vel. gyd. Gytas

— Janina Narūnė-Pakštienė jau išleido savo parašytą 10 knygų vaikams ir eilėraščių rinkinį Sutemos. Jos leidiniai yra spalvoti, gausiai iliustruoti lietuvių ir ispanų kalbomis.

Vilniaus Martyno Yčo gimnazijos mokinės lietuvaitės 1915 m.

SIŪSKITE PINIGUS

LIETUVA

PINIGAI SIŪSTI PER

GRAMERCY

ITEIKIAMI GAVĖJUI KAIP PINIGAI PER BANK FOR FOREIGN TRADE.

Pristatoma per 2 savaites.

Jokių atskaitymų.

JŪSU PINIGŲ GAVĖJAS GALI TUOS PINIGUS NAUDOTI PAGAL SAVO NORĄ.

JŪS ESATE SAUGŪS TIK SU FIRMA TURINČIA LEIDIMĄ. JOKIŲ TARPININKŲ, JOKIŲ PASLEPTŲ RINKLIAVŲ. PER 20 METŲ VEIKLA BIZNYJE GARANTUOJAMA JŪMS PATENKINTA PATARNAVIMĄ.

Visos perlaidos pilnai garantuotos ir apdraustos.

Turi Bankų Dept. leidimą ir apdraudą.

Apsidraudę \$20.000.00.

Oficialios USSR kvitos pasirašytos gavėjo.

Kursas:

9 rubliai už \$10.00

Iki \$30.00 — \$2.75

Virš \$30.00 — 10%

GRAMERCY SHIPPING, INC.
744 Broad St., Newark, N. J.

SPECIALUS

ŠVENČIŲ PASIŪLYMAS

Visiems Automobilams, Televizijoms, Transistiniams Radijoms, Tape Rekorderiams ir kitiems Motociklams — duoda

10% nuolaida — švenčių proga.

Užsakymai už šitas specialias švenčių kainas turi mus pasiekti ne vėliau kaip

iki Gruodžio 29 d., 1967.

Pasinaudokite šiuo pasiūlymu.

SIŪSKITE U. S. DOLERIŲ DOVANOMS PAZYMĖJIMA pasirinkimui NAUJOSE SPECIALIOSE KRAUTUVĖSE.

Jokio mokesčio už šį patarnavimą.

Prašykite mūsų nemokamų katalogų reikmenims, audeklams ir maistui. Duokite DABAR užsakymus Kalėdoms.

GRAMERCY

(Isteigta 1945)

118 E. 28 St. New York, N.Y.

Savo naminę vaistų spintelę reikia nepaprastai švariai ir tvarkingai užlaikyti, kaip šiame vaizdelyje parodyta: išimti visas bonkutes ir išmazgoti lentynas; patikrinti visus užrašus, kad nevyktų klaidų, nes vaistų sumaišymas gali būti fatališkas. Patikrinti, kokių vaistų trūksta ir juos papildyti kad būtų bet kokiam netikėtumui pasiruošęs.

Please!
Only you can

PREVENT
FOREST
FIRES!

6 — NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL.
— SATURDAY, NOVEMBER 11, 1967

Varpe Nr. 7 pastebėti netikslumai

Didžiai gerbiamas Varpo redaktorius An. Kučys atsiuntė man Varpo Nr. 7 kaip dovanėlę ir prašė pareikšti savo nuomonę, manau, spaudoje.

Jaučiuos išpareigotas už tą dovanėlę atsilyginti. Yra įprasta dovanėlę pagirti. Net sakoma, kad dovanotam arkliai į dantis nežiūrима.

Vienok linkęs pastebėti ir Varpe pasitaikiusius kai kuriuos netikslumus. Suprantu, jie atsirado ne dėl noro ką nors labiau pagražinti, bet dėl tikrų žinių neturėjimo.

Štai nors ir smulkmena, bet verta atitaisyti. Gerb. M. Mackevičiaus str. Dr. K. Grinius, psl. 15 pasakys, kad Dr. K. Grinius, redaguodamas Lietuvos Ūkininką, įvedė, be kitų, ir Mokyklos priedą. Mokyklos priedas buvo įvestas jau Al. Rimkai tą laikraštį redaguojant. Tas priedas atsirado pačių mokytojų pastangomis, tada Lietuvos pagrindinių Mokytojų Sąjungoje veikusių. Be keletos kitų, tokiu buvo Matas šalčius, St. Matijošaitis ir kiti. Vėliau tas priedas buvo perkeltas prie Lietuvos žinių ir mano redaguotas. Aišku, čia didieji nuopelnai priklauso Felicijai Bortkevičienei.

Apie Dr. K. Grinių jau iki šiol daug prirašyta ir prikaltėta, bet giliau nepažvelgta į jo sveikatos srityje veikimą, o taip pat kaip vieną žymesnių mūsų spaudoje publicistų.

Čia ne vieta apie tai pasakyti. Varpo psl. 57 Dr. K. Karvelio str. apie H. Blažą pasakys, kad jis bandė dienraščio Naujienų antrą laidą Europoje organizuoti. Deja, ne taip buvo. Naujienų antrą laidą organizuoti V. Vokietijoje buvo Naujienų bendrovės įgaliojimas man duotas ir aš tuo reikalu rūpinausi. JAV armijos štabe buvau įspėtas, kad jie negalėsį paremti to sumanymo, nes nesu JAV pilietis. Esą, galite leisti laikraštį UNROs stovyklų sienose ir jūsų reikalas pasirūpinti popieriu ir kitkuo, kas tokiam darbui reikalinga. Tam sumanymui atkritus, Lietuvių Tremtinių Bendruomenės centro valdybai pritarus, tada man pirmininkaujant, vieton Naujienų antros laidos buvo išleistas Tremtinių žinios, kurias nuo antro numerio buvo redaguoti pakviestas H. Blazas. To laikraščio atsakinguoju redaktorium buvau nuo jo pirmo numerio.

Wiesbadene tremtinių stovyklą uždarius ir lietuvius perkėlus į Mettenbergo stovyklą prie Kasselio, Tremtinių žinios turėjo sustotiėjusios, nes naujoje stovykloje neturėta spaustuvių. Tada buvo organizuota spaudos darbininkų kooperatyvas Astia. Šis prasimanė spaudai reikmenų, susitarė su Kasselio viena spaustuve ir pradėjo spaudos darbą. Tada su H. Blazu pasitarus, vėl buvo mėginta gauti Naujienoms leisti leidimas pas vietos JAV komendantą. Nuėjo H. Blazas ten pasiteirauti. Atsakyta buvo taip pat, kaip ir JAV armijos štabe. Kadangi

tuo metu jau prasidėjo lietuvių tremtinių išvykimas į JAV ir kitur, tai nuo sumanymo leisti dar vieną laikraštį buvo atsakyta, nes ir šiaip jųėjo trys kitose stovyklose. Vokietijos paštas nedarė jokių kliūčių tuos laikraščius skaitytojams persiuntinėti, gyvenantiems kitose stovyklose.

V. Vokietijoje lietuvių tremties metais įvyko bene pora lietuvių laikraščių redaktorių suvažiavimų. Vienas buvo sušauktas Lietuvių Tremtinių Bendruomenės Valdybos. Jai atstovavau aš, o Tremtinių žinioms — H. Blazas. Suvažiavimo būta audringo, vieni kitiems prikašiojimų. H. Blazo sumanymu ir apskrumu, tas įkarštis iki suvažiavimo pakrikimo buvo suramintas ir draugiškai visų išsiskirstyta.

Labai kukliai suminėta H. Blazo visuomeninė ir politinė veikla ir neprisiminta, kad jis kurį laiką atstovavo valstiečių liaudininkų grupei, besikuriančios Lietuvių Bendruomenės Laikiname Organizaciniame Komite ir atsidėjęs gynė, kad būsimi Lietuvių Bendruomenės rinkimai turi būti proporciniai, bet ne mažoriniai, kokie dabar čia praktikuojami. Deja, prieš socialdemokratų ir valstiečių liaudininkų balsus, daugumos balsų buvo nutarta įgyvendinti mažoriniai rinkimai.

Dr. V. Kanaukos prisiminimai apie prof. Dr. Vl. Lašą daug įneša šviesos prof. Dr. V. Lašo nuveiktiems darbams pažinti. Čia neprisiminta tokia didi Lietuvos gyvenime naujenybė, o dar kur kitur nepraktikuotina, kaip namų ruošos ir valgio gaminimo, pakylėjimas į mokslo aukštumas. Jo dalinai sumanymu ir pilnu pritarimo darbu prisidėti, žemės ūkio Akademijoje Dotnuvoje buvo įvesta tos srities katedra tokiai specialybei išsimokslinti. Tą naujieną kaip kas gerokai pašiepė sakdami, kad štai žemės ūkio Akademija susirūpino klebonijoms gospadines paruošti. Ilgainiui tokios siauraziūrių šnekos nutilo, kai prof. Dr. V. Lašas savo darbais ir raštais apie tą mokslo šaką pasisakė ir pradėjo tyrinėti Lietuvos gyventojų mitybą, kiek maisto jų suvartojama ir ar vartojamas jų maistas atitinka sveikatos pareikalavimus. Lietuvoje tai buvo tikra naujiena. Dabar toji mokslo sritis pavergtoje Lietuvoje apleista.

Vokiečių okupacijos metu prof. Dr. Vl. Lašas kartu su prof. J. Krikščiūnu buvo sumanęs tarp socialdemokratų ir valstiečių liaudininkų sudaryti ką tai panašaus į federaciją iki galutinio susiliejimo į vieną brandų politinį junginį. Keli tuo klausimu pasitarimai įvyko J. Krikščiūno bute. Socialdemokratams atstovavo St. Kairys ir aš. Po kelių tokių pasitarimų buvo prieita vieninga nuomonė, kad Lietuvos gyvenimo sąlygose valstiečių liaudininkų ir socialdemokratų sąjūdis yra natūralus ir būtinas reiškinys, tik šios dvi politinės srovės turi tarpusavyj informuotis, tartis ir,

reikauti ištikus, glaudžiai bendradarbiauti. Prof. Dr. V. Lašas kiek buvo skirtingos nuomonės. Ją supratinru, akivaizdoje esamų įvykių ir dar galimų kitų sukrėtimų iki Lietuvos nepriklausomybės visiško panaikinimo, tos dvi politinės grupės turi veikti kaip viena, nors nesusiliedamos į vieną. Esą, Lietuvai reikalinga kas tai panašaus į Anglijos darbo partiją.

Deja, tie mūsų keturių pasitarimai turėjo nutrūkti dėl prasidėjusių įvairių suėmimų.

Čia tenka pastebėti, kad visų keturių buvo susiprasta, kad tie pasitarimai yra tik tarp keturių privatūs ir neturintieji įgaliojimų ir pritarimų iš savo centrų.

Tai maža pastabėlė geriau mirusio prof. Dr. V. Lašo asmenybei pažinti. Su valstiečiais liaudininkais jis kartu žygiavo dar prieškariniais metais vykstant Rusijos Dūmos rinkimams. Jis dar studentaudamas jau gyvai tuose rinkimuose savo gyvenamoje apylinkėje pasirodė, kaip valstiečių liaudininkų agitatorius.

Bendrai sumetus, JAV kasmetinis Varpo pasirodymas yra tvirtas gyvybės ženklas ir šnekos apie lietuviybės išnykimą užsienyje yra per ankstybos kalbos. Tačiau apie lietuviybės išsilaikymo priemones kalbėti ar rašyti yra būtina. Ir tos visos šnekos, kad tarp užsienio lietuvių atsineštinis politinis susigrupavimas iš Lietuvos yra nereikalingas, nepriimtinas, net žalingas, yra tik tuščiaidurių kalbos arba — demagogija. Tauta be praeities yra mirusi. Ar galima išbraukti iš mūsų praeities ano meto politikus ir jų sukurtas ar atstovaujamas sroves? Nesąmonė!

Lietuvoje veikusios keturios politinės srovės yra giminingos tolygioms politinėms srovėms, kurios iš seno gyvuoja visuose kultūringuose kraštuose. Jos tik kitais ar iš dalies kitais pavadinimais veikia ir JAV.

Dėti pastangas jaunimą atkalbėti nuo savo tautos politi-

kos, reiškia dėl jų nubraukti savo tautos praeitį.

Varpas išcivijoje yra ženklas, kad ir čia lietuvių tautos dalis eina kūrybos keliu. O tai anas Varpas, kuris gauste gaudžia kelkitės kelkitės, kelkitės.

Tiek, neliečiant šio Varpo Nr. 7 visų jame tilpusių straipsnių turinio. Kiti apie tai jau pasisakė.

J. Vlks.

SIŪSKITE PINIGUS Į LIETUVĄ GAUDAMI DAUGIAUSIA UŽ JUOS.

nemokėdami siuntimo mokesčių. GERIAUSIA IR VERTINGIAUSIA DOVANA YRA DOLERIU PAŽYMĖJIMAI, KURIE JŪSU GIMINEMS KETURIS KARTUS VERTINGESNI UŽ RUBLIUS, KĄ JŪSU GIMINĖS GALI PAVIRTINTI.

Tik už JV dolerių pažymėjimus Jūsų giminės galės įsigyti viską, ką tik norės: maisto, drabužių ir daug kitų dalykų — amerikoniškų, vakarų Europos ir vietinių — tik per Vnesposyftorgo specialias dolerių krautuves labai žemomis kainomis.

Pilnai garantuota.

Jokių mokesčių.

už patarnavimą ar siuntimą nei siuntėjui nei gavėjui, nes viską apmoka Vnesposyftorgas.

UŽSAKYKITE DABAR TIK PER INTERTRADE EXPRESS CORP.

125 East 23rd Street

New York, N. Y. 10010

Prašykite mūsų NEMOKAMO katalogo.

Igaliojimas atstovas

AMERICAN EXPRESS CO.

ir PODAROGIFTS INC.

SMOKEY'S FRIENDS don't play with matches

BIZNIERIAI, KURIE GARSINASI "NAUJIENOSE" — TURIGERIAUSIA — TAD GARSINKIS IR TU. PASISEKIMĄ BIZNYJE

SLA SUSIVIENIJIMAS LIETUVIŲ AMERIKOJE

SLA — jau 80 metų tarnauja lietuvių visuomenei ir išmokėjo daugiau kaip SEPTYNIUS MILLJONUS dolerių savo apdrau- tiems nariams.

SLA — didžiausia lietuvių fraternalinė organizacija — duoda gyvybės apdraudą ir ligoje pašalpą, kuri yra pigi, nes SUSIVIENIJIMAS neieško pelno, o teikia patarnavimus savitarpinės pagalbos pagrindu.

SLA — jau turi daugiau, kaip tris su puse milijono dolerių kapitalą, tad jo apdrauda tikra ir saugi. Kiekvienas lietuvis čia gali gauti įvairių klasių reikalingiausias apdraudas nuo \$100.00 iki \$10.000.00.

SLA — jaunimui duoda gerą Taupomąją Apdraudą - Endowment Insurance, kad jaunuolis gautų pinigų aukštojo mokslo studijoms ir gyvenimo pradžiai.

SLA — duoda VAIKAMS ir jaunuoliams labai pigią TERM apdraudą už \$1.000.00 apdraudus tik \$3.00 mokesčio metams.

SLA — AKCIDENTALE APDRAUDA naudinga visokio amžiaus asmenims, rekomenduojama lietuviškų KLUBŲ ir draugijų nariams. Už \$1.000.00 akcidentalės apdraudos mokesčiai \$2.00 i metus

SLA — kuopos yra daugumoje lietuvių kolonijų. Kreipkitės i kuopą, veikėjus ir jie plačiau paaiškins apie SUSIVIENIJIMO darb-

Gausit spausdintas informacijas, jeigu parašysit:

LITHUANIAN ALLIANCE OF AMERICA

307 WEST 30 STREET, NEW YORK, N. Y. 10007

MENO ŽINIOS

Redaguoja MIKAS ŠILEIKIS

DAIL. ELENOS URBAITYTĖS PARODA ČIURLIONIO GALERIJOJE

Vis dėlto pas lietuvius geriau

DAILININKĖ ELENA URBAITYTĖ

Kai nueini į dažną parodą kitur, tai neretai pagalvoji: būtų geriau, kad subjektyvių ir keistų parodų nebūtų, kada bitnikai pasikinkę „pasamones“ žirgelį (naujas išradimas, kurio nei graikai, nei renesanso menininkai „nežinojo“), jodinėja šaukdami, jog pasamonė esanti didžiausias kūrybos šaltinis!

Ką čia suminėjau, nedaug teliečia viešnią dail. Elena Urbaitytę arba jos kūrybą. Ji žino, kad protas yra aukštesnio laipsnio už pasamonę. Sakiau, kad pas lietuvius geriau, plus — labai gerai. Josios tapybos paroda buvo atidaryta praėjusį šeštadienį Čiurlionio galerijoje Chicagoje. Išstatyta, kaip kataloge pažymėta, 29 darbai (yra ir daugiau), kai kurie atlikti skirtingom medžiagom bei priemonėm negu įprasta tapyba. Daug jos darbų man patinka, ypač gerai padaryta, kad pats geriausias Urbaitytės tapybos abstraktus darbas „Kompozicija Nr. 2“ jury komisijos atrinktas Čiurlionio galerijos kūrinių fondui.

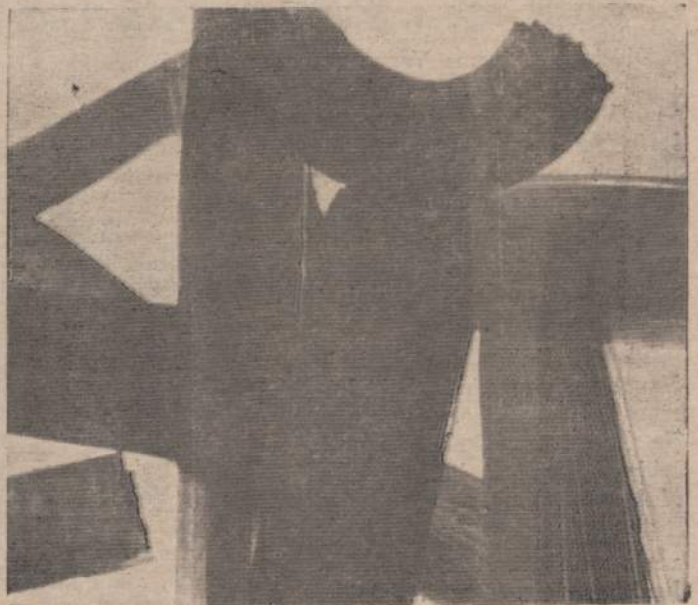
Bet mes, čikagiečiai, susipažinkime su viešnia dail. Elena Urbaityte. (Daug kas nemėgsta iš katalogų biografijas skaityti). Ji priklauso freiburgiečių grupei, atseit, trentinių odisejos mokyklai. Lietuvoje ji baigė šiaulių Valstybinę Mergaičių Gimnaziją. Dailės studijas pradėjo 1941 m. Taikomosios Dailės Institute, Kaune ir tęsė 1946-48 Muencheno Akademie der Bildenden Kuenste. 1949 m. baigė Freiburgo L'Ecole des Arts et Metiers. Stipendijos: 1) Okupuotos Vokietijos Prancūzų

8 — NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL.
— SATURDAY, NOVEMBER 11, 1967

valdžios vieniems metams Parvyžiuje. 2) Student World Service Fund, vieni metai JAV. 1960 m. įsigijo meno magistro laipsnį Kolumbijos universitete, New Yorke. 1961 ir 1962 m. pasirodė individualinėse Ruth Sherman ir 10/4 Group Galerijose New Yorke. Netrukus dail. E. Urbaitytė gaus Meno doktoratą.

Parodos atidarymo metu gausiai atsilankiusiems meno bičiuliams pati dailininkė kalbėdama šiek tiek žinių atskleidė apie savo kūrybą, užmojus bei mūsų laikų naujas perspektyvas. Čia esą, senų ir naujų darbų. „Lietuvoje mes per daug kopijuodavom natūrą, bet nekreipėm dėmesio į naujas formas,“ sako ji. „Muenchene daug dėmesio kreipė į formų organizavimą. Dirbau ant architektūrinės organizacijos. Pasamonė didžiausias kūrybos šaltinis“ — sako dailininkė.

Matyt, kad Urbaitytės paroda, sudaryta iš ankstyvesnių ir pačių naujausių darbų, rodo kaip ir skerspūvį, tačiau didelio kontrasto tarp minėtų laiko tarpsnių nesimato. Gal būt, tiksliai abstraktūs naujausieji darbai, skiriasi ne tik forma, bet ir dominuojančia raudona spalva, o antrinė spalva seka juoda arba pilka. (Indėnų dailėje dominuoja raudonos ir juodos spalvos). Urbaitytė kolorito ir technikos atvejais originali, tapyboje turi aiškią atmenybę. Visi jos darbai susibalansuoja, išskyrus „Kaštano medį“, „Naturmortas su vaisiais“ ir „Sodas“, vėsios spalvos. Kitur dominuoja raudonas elementas. Yra keletas realistišnių, ekspresionizmo dvasioje

ELENA URBAITYTĖ

Kompozicija (tapyba)

atliktų darbų, kurie labai geri, būtent: „Florencija“ — miestas ir katedra su Giotto bokštu. Kaštano medis, nors su realistiniu elementu, bet geometrine kompozicija — solidus ir nuosaikus darbas. „Venecija“, taip pat architektūrinė kompozicija su pusiau abstrakčiais elementais. Kai kuriose vietose panaudota „džeso“ arba smėlio medžiaga, lyg būtų freskai simboliška. Dar vienas šedevriukas, tai „Išvietintas asmuo“ (kataloge nepažymėtas). Šis nedidelis paveikslukas su vyro figūra, tiesa, labai paprastas, bet jo gyvos, taupios spalvos gaudė žiūrovo akis, be to, gerai įrėmintas.

Yra pora gerų kompozicijų, kurios atrodo, kaip ala Picasso. Suprantama, tai nesąmoningas sutapimas. Silpnėnis darbas bus atliktas pagal pop art stilių — arbūzai. Iš dalies, paroda negausi eksponatais, palyginus su pirmiau buvusiom parodom Čiurlionio galerijoje, kur sutilpdavo iki 75 paveikslų. Gal iš New Yorke buvo sunku daugiau atsiųsti. Bet malonu, kad jauna, simpatinga dailininkė Elena Urbaitytė su savo kūryba mus supažindino. Linkėtina

sėkmės ir lauktina kitos parodos pas mus Chicagoje.

Paroda rytoj 9 val. vakaro pasibaigia. Sekmadienį atdara nuo 11 val. ryto. Patartina parodą pamatyti. m. š.

DAIL. JUOZO MIKELEVIČIAUS PARODA ATIDAROMA ŠI VAKARĄ

Šį šeštadienį, lapkričio 11 d. 6:00 val. vakaro St. Balzeko, Jr. Liel. kultūros muziejuje, 4012 Archer Ave. atidaroma jauno dailininko Juozo Mikelevičiaus tapybos, grafikos, oforto paroda.

Dail. J. Mikelevičius gimė Lietuvoje 1937 m. Baigė Chicago menų institutą su Bakauro laipsniu. 1964 m. dalyvavo tos mokyklos studentų parodoje muziejuje. Priklauso lietuvių „Dailės“ grupei ir dalyvauja jos rengiamose parodose. Dabartiniu metu Mikelevičius dirba taikomosios dailės bendrovėje — Advertising Promotions, Inc. Taip pat Balzeko kultūros muziejuje vedamoje klasėje dėsto tapybą.

Paroda tęsis iki gruodžio 9 d. Atdara septynias dienas nuo 1:00 iki 4:30 v. popiet. Įėjimas nemokamas.

JUOZAS MIKELEVIČIUS

Grafika